

BARNFAMILJERS EKONOMISKA SVÅRIGHETER 2024

En sammanställning av vår Sifo-undersökning med gemensamma slutsatser och krav på politiska åtgärder för att minska barnfattigdomen.

BARNFATTIGDOMEN ÄR ETT AKUT PROBLEM

Berättelserna om barn och deras familjer som riskerar att vräkas eller som har svårt att få pengarna att räcka till mat och kläder är många. Våra organisationer har de senaste åren sett en påtaglig ökning av antalet barnfamiljer som kämpar med att klara sin försörjning och tillgodose sina barns mest grundläggande behov så som mat, kläder och en meningsfull fritid.

I den här sammanställningen presenterar vi de senaste siffrorna ur en Sifo-undersökning, som tittat på barnfamiljers ekonomiska situation 2024. Siffrorna bekräftar det våra organisationer har märkt: att vissa grupper av barnfamiljer är särskilt sårbara och att deras livssituation alltför sällan lyfts fram i media eller som politiska förslag.

Vi i civilsamhället gör vad vi kan och fortsätter bidra med stöd och insatser. Men hela samhället måste hjälpa till. Vi efterlyser konkret politisk handlingskraft så att alla barn kan börja skoldagen med mätta magar, kläder efter väder, roliga fritidsaktiviteter och aktiva skollov.

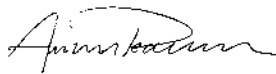
Barnkonventionen gäller alla barn i Sverige. Ändå är det så att vissa barn inte får sin rätt till skälig levnadsstandard tillgodosedd. Vi är oroliga för långsiktiga konsekvenser om barn som växer upp i ekonomisk otrygghet inte får sina mest grundläggande behov tillgodosedda och inte har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter. Det är dags för politiska krafttag för att minska barnfattigdomen och ge varje barn möjligheten till ett gott liv.

Marie Linder
Förbundsordförande
Hyresgästföreningen

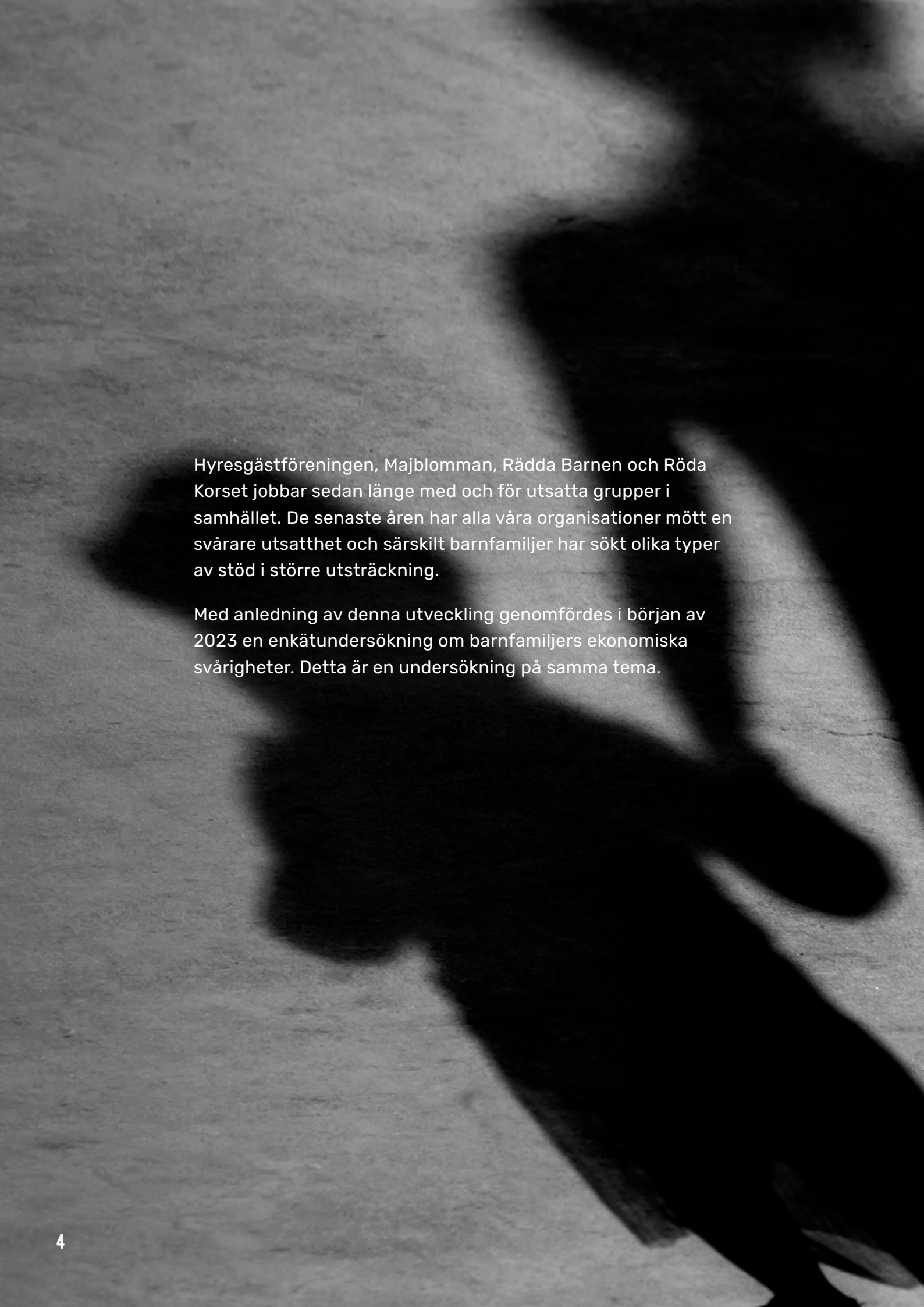
Åse Henell
Generalsekreterare
Majblommans
Riksförbund

Anders Pedersen
tf Generalsekreterare
Röda Korset

Åsa Regnér
Generalsekreterare
Rädda Barnen

Hyresgästföreningen, Majblomman, Rädda Barnen och Röda Korset jobbar sedan länge med och för utsatta grupper i samhället. De senaste åren har alla våra organisationer mött en svårare utsatthet och särskilt barnfamiljer har sökt olika typer av stöd i större utsträckning.

Med anledning av denna utveckling genomfördes i början av 2023 en enkätundersökning om barnfamiljers ekonomiska svårigheter. Detta är en undersökning på samma tema.

OM UNDERSÖKNINGEN

Undersökningen genomfördes av Verian via Sifo-panelen och en partnerpanel. Båda panelerna är riksrepresentativa och slumpmässigt rekryterade onlinepaneler. Totalt genomfördes 1 129 intervjuer. Intervjuerna samlades in mellan 8–27 februari 2024. Målgruppen för undersökningen är barnfamiljer med barn under 18 år. Huvudmålgruppen är barnfamiljer med lägre inkomst, bestående dels av ensamstående med inkomst under 29 500 kronor/månad före skatt dels sammanboende under 42 000 kronor/månad före skatt.

För att definiera barnfamiljer med lägre inkomster har vi i grova drag utgått ifrån mått som definierar låg ekonomisk standard enligt Statistikmyndigheten SCB:s definition. Sammanlagt är 663 föräldrar med lägre inkomst intervjuade. Resultaten har jämförts med en kontrollgrupp som motsvarar barnfamiljer oavsett hushållsinkomst, bestående av 446 intervjuer. Alla siffror är statistiskt signifikanta enligt Verians krav på Sifo-undersökningar. I rapporten förekommer också ett urval av fritextsvar från ett par frågor från undersökningen i form av citat.

Ett längre metodavsnitt skrivet av Verian finns längst bak i sammanställningen där definitioner, beskrivning av gränsvärden och information om de olika urvalsgrupperna anges.

Medianinkomsten i Sverige (2022 års siffror) är enligt SCB 30 958 kronor/månad före skatt

För kvinnor: 28 208 kronor/månad före skatt

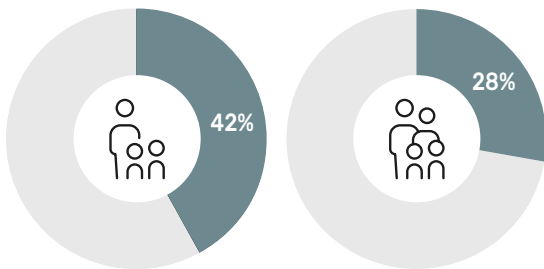
För män: 33 892 kronor/månad före skatt

Medianlönen i Sverige är 34 200 kronor före skatt enligt SCB (2022)

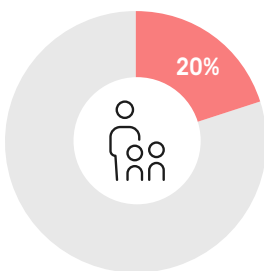
SCB har räknat om alla löner till heltidslön per månad, vilket alltså inte ger en tillförlitlig bild av inkomst. Medianinkomst är ett bredare begrepp än lön och omfattar förutom hänsyn till heltidslön eller deltidslön också andra inkomster. Här ingår även ersättningar från socialförsäkringssystemet som sjukpenning, föräldrapenning och a-kassa.

SAMMANSTÄLLNING

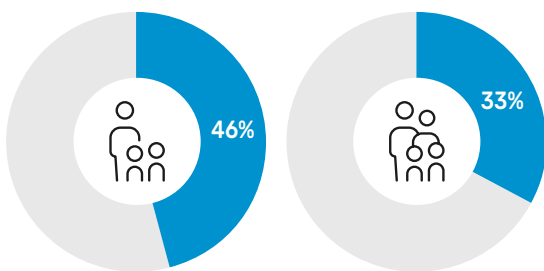
Sammanställning av undersökningen av ensamstående och sammanboende föräldrar med lägre inkomst.

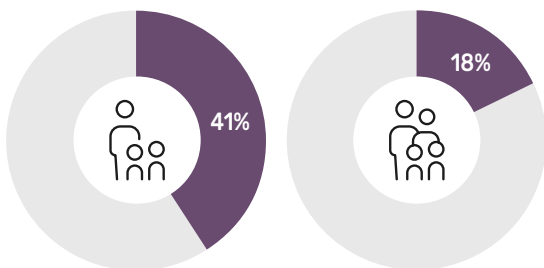
4 av 10 (42 procent) av ensamstående föräldrar och 3 av 10 (28 procent) av sammanboende föräldrar med lägre inkomst anger att de **har behövt låna pengar av närstående, vän eller bank för att kunna betala grundläggande utgifter** någon eller flera gånger de senaste sex månaderna. Detta är en stor ökning jämfört med förra året då motsvarande siffra för ensamstående var 34 procent och för sammanboende 18 procent.

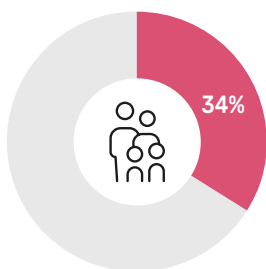
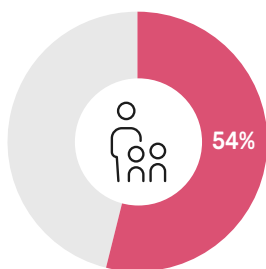
En av fem (20 procent) ensamstående föräldrar med lägre inkomst **har inte haft råd att äta sig mätt** vid något eller flera tillfällen de senaste sex månaderna.

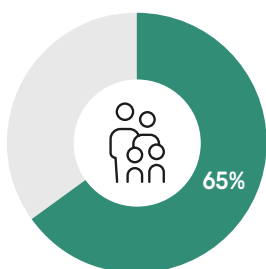
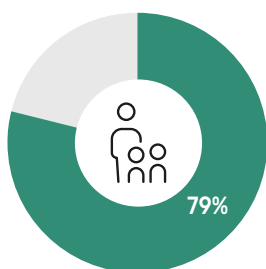
Nästan varannan (46 procent) ensamstående förälder och var tredje (33 procent) sammanboende förälder med lägre inkomst **har inte haft råd att köpa näringsriktig mat varje dag i veckan** vid något eller flera tillfällen de senaste sex månaderna.

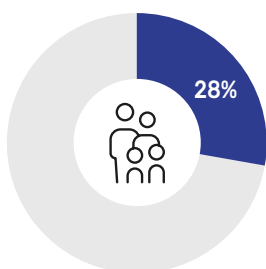
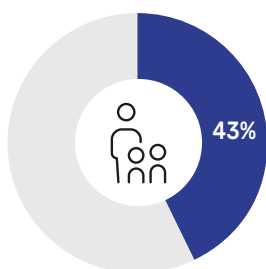
Fyra av tio (41 procent) ensamstående föräldrar och två av tio (18 procent) av sammanboende föräldrar **skulle som mest klara av ökade utgifter på 1 000 kronor** innan det blir svårt att betala räkningarna. Det pekar på en kraftig försämring jämfört med förra året då det var 32 procent av ensamstående och 9 procent av sammanboende som uppgav samma svårighet.

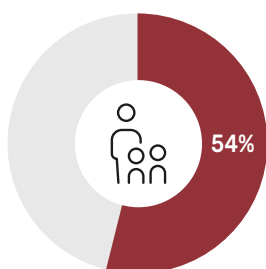
Drygt varannan ensamstående förälder (54 procent) och nära tre av tio (34 procent) sammanboende föräldrar **har haft svårigheter att betala fritidsaktiviteter till barnen.**

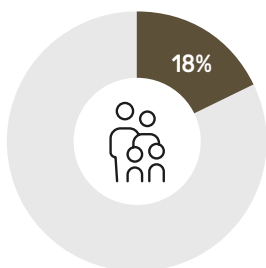
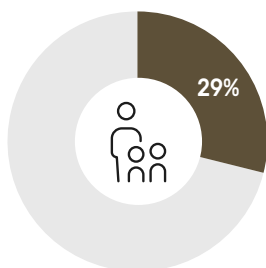
Nästan 8 av 10 (79 procent) av ensamstående föräldrar och mer än 6 av 10 (65 procent) bland sammanboende föräldrar med lägre inkomst **oroar sig för sin ekonomi.**

Drygt 4 av 10 (43 procent) av ensamstående föräldrar och nästan 3 av 10 (28 procent) av sammanboende föräldrar **är oroliga för att ens ekonomiska situation påverkar barnens behov och mående.** Motsvarande siffra hos kontrollgruppen är 7 procent.

Mer än hälften (54 procent) av alla ensamstående **har haft ekonomiska svårigheter** vid något eller flera tillfällen under de senaste sex månaderna med att köpa nya kläder till barnen anpassade till årstiderna.

Tre av tio (29 procent) bland ensamstående föräldrar och nära en av fem (18 procent) bland sammanboende föräldrar med lägre inkomst **har haft svårigheter med att kunna betala kollektivtrafik** vid något eller flera tillfällen under de senaste sex månaderna.

RESULTATDEL

Här presenteras svar på de frågor vi ställt i enkätundersökningen. Svaren ger en talande bild av att en stor andel av barnfamiljer med lägre inkomst (sammanboende med en hushållsinkomst på under 42 000 kronor/månad före skatt och ensamstående med en inkomst under 29 500 kronor/månad före skatt) har svårt att få ihop det ekonomiskt till de mest grundläggande behoven hos barnen. Vi jämför även resultatet för barnfamiljer med lägre inkomst med en kontrollgrupp bestående av barnfamiljer oberoende av inkomst.

Frågorna i undersökningen berör bland annat föräldrars oro för sin försörjning, om man upplever att det påverkar barnens mående, och om man på grund av ekonomin haft svårt att till exempel köpa näringsrik mat, leksaker eller kläder, betala för kollektivtrafik och resa bort under lov och helger. Undersökningen har även ett särskilt fokus på barnfamiljers eventuella svårigheter med att bekosta fritidsaktiviteter till sina barn. Genomgående jämför vi resultatet för barnfamiljer med lägre inkomster med en kontrollgrupp för att sätta det i ett sammanhang.

ORO FÖR EKONOMI

I undersökningen ställde vi frågan om man har varit orolig för sin ekonomi under de senaste sex månaderna. Det kan konstateras att oron har varit relativt hög för den egna ekonomin i samtliga grupper. Dock har oron varit betydligt mer utbredd hos barnfamiljer med lägre inkomster av vilka 65 procent bland de sammanboende och 79 procent bland ensamstående har varit oroliga, jämfört med 37 procent i kontrollgruppen. Vi ser inga statistiska skillnader i oro bland barnfamiljer med lägre inkomster jämfört med 2023.

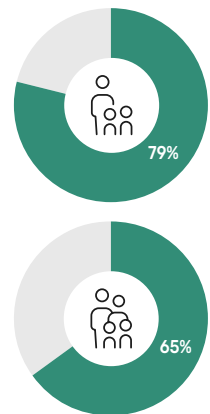
Hälften av ensamstående föräldrar med lägre inkomst är oroliga för sin försörjning

Stora skillnader framträder när vi frågar om oro för den egna och familjens försörjning de kommande sex månaderna. Hos barnfamiljer med lägre inkomst är 36 procent bland de sammanboende och 53 procent bland de ensamstående oroliga för sin försörjning. Motsvarande siffra för kontrollgruppen är 19 procent.

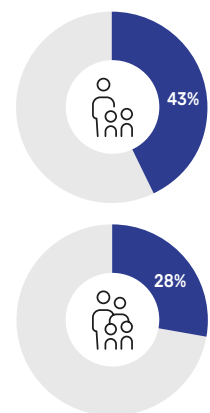
Nästan var tredje ensamstående och var femte sammanboende barnfamilj med lägre inkomst upplever att barnen är oroliga över familjens ekonomi

Vi ser samma mönster när vi frågar om barnfamiljer är oroliga över hur den ekonomiska situationen påverkar barnens behov och mående. 28 procent bland sammanboende och 43 procent bland ensamstående föräldrar med lägre inkomst är oroliga för hur ekonomin påverkar barnen. Motsvarande siffra för kontrollgruppen är 7 procent. Vi har också frågat om man upplever att barnen själva är oroliga över familjens ekonomiska situation. Nästan var femte (18 procent) bland sammanboende och nästan var tredje (29 procent) bland ensamstående föräldrar med lägre inkomst upplever att deras barn är oroliga över familjens ekonomiska situation. Motsvarande siffra för genomsnittsfamiljen är 5 procent.

Andel ensamstående och sammanboende föräldrar som oroar sig för sin ekonomi.

Andel ensamstående och sammanboende föräldrar som är oroliga för att ens ekonomiska situation påverkar barnens behov och mående.

Oron ligger kvar på samma nivåer som 2023 för barnfamiljer med lägre inkomst, medan oron för den ekonomiska situationen och hur den påverkar barnen har minskat något för kontrollgruppen.

Ekonomiska svårigheter påverkar barnen på många sätt

De barnfamiljer som upplevde att barnen blev oroliga över familjens ekonomiska situation fick en uppföljande öppen fråga "På vilket sätt är du orolig för att din ekonomiska situation påverkar barnens behov eller mående?"

Vanliga svar var att man upplevde att ens barn mådde dåligt, att man var rädd att ens barn skulle känna sig annorlunda och jämföra sig med andra barn och att man själv som förälder kände att man inte kunde ge sitt barn det som barnet eller barnen behöver.

"Att jag inte klarar av mina räkningar och kronofogden tar mitt hus. Att jag ska bli tvungen att sälja tv-spelet som är deras enda lycka på vintern."

"Jag pratar om att vi inte har råd med saker hela tiden. Att hon inte får bra ytterkläder och fryser eller blir blöt. Att vi inte kan åka och göra roliga saker."

"Jag är rädd att mitt barn ska känna skuld över att pengarna inte räcker till."

"De blir oroliga och frågar inte om sådant som kostar pengar."

FRITEXTSVAR HÄMTADE FRÅN UNDERSÖKNINGEN

EKONOMISKA KONSEKVENSER

Vi ställde även frågor om vilka konsekvenser den ekonomiska situationen har haft för att få ihop vardagsekonomin. Undersökningen visar att familjer med lägre inkomst i högre grad har haft svårigheter med att få ihop ekonomin. De har i högre grad blivit betalningsskyldiga efter att ha missat en räkning, behövt låna pengar till grundläggande utgifter och därtill betalat grundläggande utgifter med hjälp av blacolån eller kredit. Resultatet visar bland annat att barnfamiljer med lägre inkomst fått ett allt tuffare ekonomiskt läge jämfört med fjolårets undersökning, då både andelen som har erfarenhet av att ha blivit betalningsskyldiga och behövt låna pengar till grundläggande utgifter har ökat.

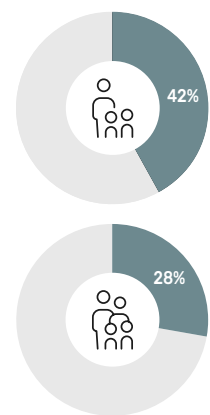
Högre andel barnfamiljer med lägre inkomst har blivit betalningsskyldiga eller behövt låna pengar för att betala grundläggande utgifter

Var femte (21 procent) sammanboende och var fjärde (24 procent) ensamstående förälder har blivit betalningsskyldig efter att ha missat en räkning. Detta är en ökning med förra året då motsvarande siffra för barnfamiljer med lägre inkomst bland ensamstående var 13 procent och bland sammanboende 15 procent. I kontrollgruppen ser vi däremot ingen förändring (7 procent föregående år och 5 procent i år).

Fyra av tio (42 procent) ensamstående föräldrar och nära tre av tio (28 procent) sammanboende och med lägre inkomst har behövt låna pengar av en närstående, vän eller bank för att betala grundläggande utgifter såsom hyra, el och mat. Detta är en ökning jämfört med förra året då motsvarande siffra för ensamstående var 34 procent och för sammanboende 18 procent. I kontrollgruppen ser vi inte en ökning, utan en liten minskning från 9 procent föregående år till 5 procent i år.

Var sjunde (14 procent) förälder med lägre inkomst, både bland sammanboende och ensamstående, svarade ja på frågan om de behövt ta så kallat blacolån eller dyra krediter de senaste sex månaderna för att betala grundläggande utgifter. Motsvarande siffra i kontrollgruppen är var tjugonde (5 procent).

Andel ensamstående och sammanboende föräldrar som har behövt låna pengar av närstående, vän eller bank för att kunna betala grundläggande utgifter.

”De blir ledsna för att vi inte kan göra saker som andra barn kan, som tex biobesök, museum, fika på stan på grund av att vi inte har råd.”

”Med den skyhöga hyra jag betalar för 47 kvm i Stockholm så blir det ofta omöjligt att köpa mat, kläder som behövs. Semester mm är ett omöjligt scenario.”

FRITEXTSVAR HÄMTADE FRÅN UNDERSÖKNINGEN

Fyra av tio ensamstående och tre av tio sammanboende barnfamiljer med lägre inkomst har svårt att betala räkningar

Att kunna betala räkningar såsom bostadslån, hyra och avbetalningsköp är svårt för många föräldrar med lägre inkomster. Fyra gånger så många (41 procent) ensamstående och nära tre gånger så många (27 procent) sammanboende föräldrar med lägre inkomst jämfört med kontrollgruppen (11 procent) uppger att de har haft ekonomiska svårigheter med det under de senaste sex månaderna.

Det ekonomiska utrymmet för barnfamiljer med lägre inkomst har minskat kraftigt jämfört med 2023

På frågan om vilket belopp hushållet som mest skulle klara av i ökade utgifter en vanlig månad, utan att få svårt att betala räkningarna, ser vi att föräldrar med lägre inkomst svarar att de har ett kraftigt försämrat ekonomiskt utrymme jämfört med 2023. Andelen sammanboende som klarar maximalt ökade utgifter upp till 1 000 kronor en månad ökar från 9 procent till 18 procent och andelen ensamstående som klarar maximalt samma utgiftsökning ökar från 32 till 41 procent. Enbart ökningen för de sammanboende är dock statistiskt signifikant. Årets undersökning visar också att för 20 procent av ensamstående klarar man maximalt en ökning på 500 kronor en månad. Det är påfallande att de ekonomiskt svagaste familjerna har lägst smärtgräns gällande ökade kostnader. Frågan om kostnadsökningar tydliggör det faktum att människor med lägre inkomster har små marginaler och ofrånkomligen får problem med grundläggande utgifter i ekonomiskt tuffare tider. Marginalerna har dessutom minskat jämfört med i fjol.

SVÅRIGHETER I VARDAGEN

För att få en bättre kunskap och förståelse för hur ekonomiska svårigheter i vardagen tar sig uttryck och påverkar barnen, har vi också frågat om konkreta vardagliga situationer. Vi har ställt frågan: "Har du under de senaste sex månaderna haft ekonomiska svårigheter med någon av följande saker på grund av din ekonomi?"

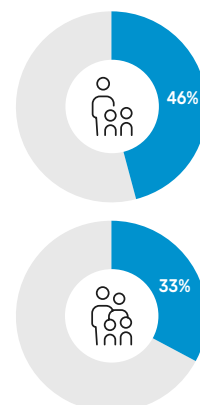
Var femte ensamstående förälder med lägre inkomst uppger ekonomiska svårigheter med "att kunna äta dig/er mätta"

Begreppet matfattigdom innebär en otillräcklig tillgång till mat på grund av ekonomiska svårigheter. Det finns stora skillnader mellan hur barnfamiljerna med lägre inkomst och hur kontrollgruppen svarat på frågan om ekonomiska svårigheter "att kunna äta dig/er mätta" vid någon eller flera tillfällen de senaste sex månaderna. Bland barnfamiljer med lägre inkomster utmärker sig ensamstående föräldrar där en av fem (20 procent) anger att de haft svårigheter med att äta sig mätta, medan drygt en av tio (12 procent) bland de sammanboende föräldrarna med lägre inkomst svarade samma sak. I kontrollgruppen är det enbart 1 procent av familjerna som uppger att de haft svårt att äta sig mätta. Värt att notera är att bland de ensamstående med lägre inkomst uppger 8 procent att de själva eller någon i familjen har haft svårt att äta sig mätta upprepade gånger på grund av ekonomiska svårigheter.

Nästan varannan ensamstående och var tredje sammanboende barnfamilj med lägre inkomst har svårt att ha råd med näringsrik mat

Bland sammanboende föräldrar uppger en av tre (33 procent) att det vid något eller flera tillfällen har varit svårt att ha råd med att köpa näringsrik mat, och bland ensamstående föräldrar är det nästan varannan (46 procent). Motsvarande siffra hos kontrollgruppen är 15 procent. Värt att notera är att bland de ensamstående med lägre inkomst uppger var fjärde (24 procent) att de flera gånger har haft svårt att ha råd att köpa näringsrik mat.

Andel ensamstående och sammanboende föräldrar som inte har haft råd att köpa näringsrik mat varje dag i veckan.

Varannan ensamstående och drygt var tredje sammanboende barnfamilj med lägre inkomst har svårt att ha råd med kläder anpassade till årstid

Kläder efter väder är ingen självklarhet för alla. Bland föräldrarna med lägre inkomst uppger drygt var tredje (37 procent) sammanboende och drygt varannan (54 procent) ensamstående att de har haft ekonomiska svårigheter vid något eller flera tillfällen under de senaste sex månaderna med att köpa nya kläder anpassade till årstiderna. Av ensamstående med lägre inkomst är det nästan var fjärde (23 procent) som har haft ekonomiska svårigheter med detta flera gånger. Motsvarande siffra hos kontrollgruppen är cirka en av tio (8 procent).

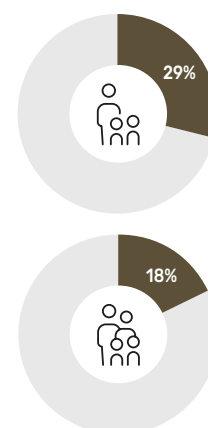
Varannan ensamstående förälder med lägre inkomst har svårt att ha råd att köpa leksaker till sina barn

Det finns stora skillnader även i möjligheten att köpa leksaker till barnen. Två av fem (41 procent) av de sammanboende föräldrar och drygt varannan (56 procent) av de ensamstående föräldrarna med lägre inkomst har haft svårt en eller flera gånger senaste halvåret att ha råd med att köpa leksaker och saker som cyklar, telefoner etc. till barnen. I kontrollgruppen är motsvarande siffra 17 procent som har haft svårt med denna typ av utgift. Värt att notera är att bland ensamstående har var fjärde (24 procent) haft svårt med detta flera gånger.

Tre av tio av ensamstående föräldrar med lägre inkomst har svårt att ha råd med kollektivtrafik

Att kunna betala kollektivtrafik är för många barnfamiljer en förutsättning för att kunna ta sig till och från barnens fritidsaktiviteter eller för att till exempel under helger och lov kunna åka till stan, besöka vänner och delta i olika sociala sammanhang. Bland sammanboende föräldrar är det nära en av fem (18 procent) och tre av tio (29 procent) bland ensamstående föräldrar med lägre inkomst som haft svårigheter med det vid något eller flera tillfällen under de senaste sex månaderna. Det är fyra respektive sex gånger så många som i kontrollgruppen, där motsvarande siffra är 5 procent.

Andel ensamstående och sammanboende föräldrar som har haft svårigheter med att kunna betala kollektivtrafik.

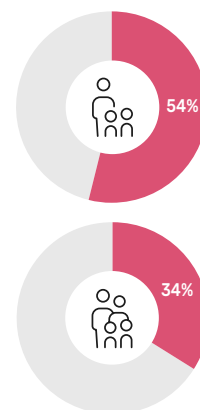
Varannan ensamstående förälder har svårt att betala fritidsaktiviteter

Vi ser även skillnader mellan grupperna gällande ekonomiska svårigheter i vardagen och hur det tar sig i uttryck gällande barnens fritidsaktiviteter. I undersökningen ser vi att drygt varannan (54 procent) ensamstående förälder har upplevt svårigheter med att betala fritidsaktiviteter till barnen som kostar pengar, medan mer än tre av tio (34 procent) bland sammanboende föräldrar med låg inkomst har upplevt svårigheter med det. Motsvarande siffra för kontrollgruppen är en av tio (11 procent). Värt att notera är att bland barnfamiljer med lägre inkomst har var fjärde (24 procent) ensamstående haft svårt med detta flertalet gånger och en av sju (14 procent) av sammanboende föräldrar.

En majoritet av barnfamiljer med lägre inkomst har svårt att ha råd att resa bort

Möjligheten att resa bort under lov och helger är påtagligt begränsat hos många. Drygt varannan (55 procent) bland sammanboende föräldrar och nära tre av fyra (73 procent) av de ensamstående föräldrarna har vid något eller flera tillfällen haft svårt att kunna resa bort med barnen på lov och helger. Bland kontrollgruppen har var fjärde (25 procent) samma svårighet.

Andel ensamstående och sammanboende föräldrar som har haft svårigheter att betala fritidsaktiviteter till barnen.

FRITIDSAKTIVITETER

En fördjupning i årets undersökning är barnfamiljers svårigheter att bekosta fritidsaktiviteter för sina barn. Resultatet visar bland annat att man har svårigheter att betala utgifter kopplat till sitt barns aktiviteter som utrustning, tävlingar och resor. Undersökningen visar också att ens barn inte kunnat påbörja aktiviteter på grund av familjens ekonomi.

Var fjärde ensamstående med lägre inkomst har inte kunnat låta sina barn börja i någon fritidsaktivitet på grund av ekonomin

Som vi redan redovisat visar undersökningen att en stor andel barnfamiljer med lägre inkomst, hälften av ensamstående och var tredje sammanboende, haft ekonomiska svårigheter med att bekosta sina barns fritidsaktiviteter. Detta kan gälla avgifter, utrustning, tävlingar med mera. Vi har också frågat om påståendet "Mitt/mina barn har inte kunnat börja i någon fritidsaktivitet på grund av ekonomi". Var fjärde (25 procent) av de ensamstående och var åttonde (13 procent) av de sammanboende med lägre inkomst svarar att deras barn inte har haft den möjligheten. 8 procent av de ensamstående och 6 procent av de sammanboende med lägre inkomst har svarat dessutom att deras barn har fått sluta med en fritidsaktivitet på grund av ekonomin.

Tillgång till fritidsaktiviteter med låga avgifter är begränsad

Vi ställde även frågor om vilken tillgång som barnfamiljerna upplevde att deras barn hade till fritidsaktiviteter som är gratis eller har låga avgifter i närheten av där man bor. Samtliga grupper svarar att tillgången till fritidsaktiviteter som är gratis eller har låga avgifter är begränsad. Av de ensamstående med lägre inkomst svarar cirka hälften att de inte har tillgång och 20 procent är tveksamma.

Endast fem till sex procent av föräldrarna i samtliga grupper håller helt med om att tillgången till organiserade och regelbundna fritidsaktiviteter som är gratis eller har låga avgifter är god.

Fritidsaktiviteter för barnen som familjer inte har råd med

Barnfamiljer som upplevt ekonomiska svårigheter med fritidsaktiviteter fick även svara på en öppen fråga om "vad skulle ditt barn/dina barn vilja göra på fritiden som ni inte har råd med idag?" Vanliga svar på frågan var att få delta i någon klubsport, en sport där utrustning kostar en del, men även aktiviteter som att kunna på bio, lekland och åka till en nöjespark.

"Jag har fått hjälp av närstående att betala fritidsaktiviteterna."

"Jag har prioriterat att köpa utrustning och betala avgifter i stället för andra saker som de kan behöva, tex nya, kläder osv."

"Vi har inte råd med aktiviteter på lov: bio, Universeum, paddel, volleyboll eller äta på restaurang. Det finns heller inga pengar att åka på semester för, varken solsemester eller åka skidor, inte ens en kort tripp."

"Vi har inte råd med fotboll, träning på Friskis, åka och hälsa på kompisar och släkt, åka och plocka svamp, åka på semester någonstans."

FRITEXTSVAR HÄMTADE FRÅN UNDERSÖKNINGEN

SAMMANFATTANDE SLUTSATS OCH ANALYS

Undersökningens resultat visar tydligt att det är barnfamiljer med lägre inkomst, särskilt ensamstående föräldrar, som har svårast att få vardagsekonomin att gå ihop och täcka de mest nödvändiga kostnaderna. En tydlig slutsats är också att många saknar marginaler för ökade kostnader.

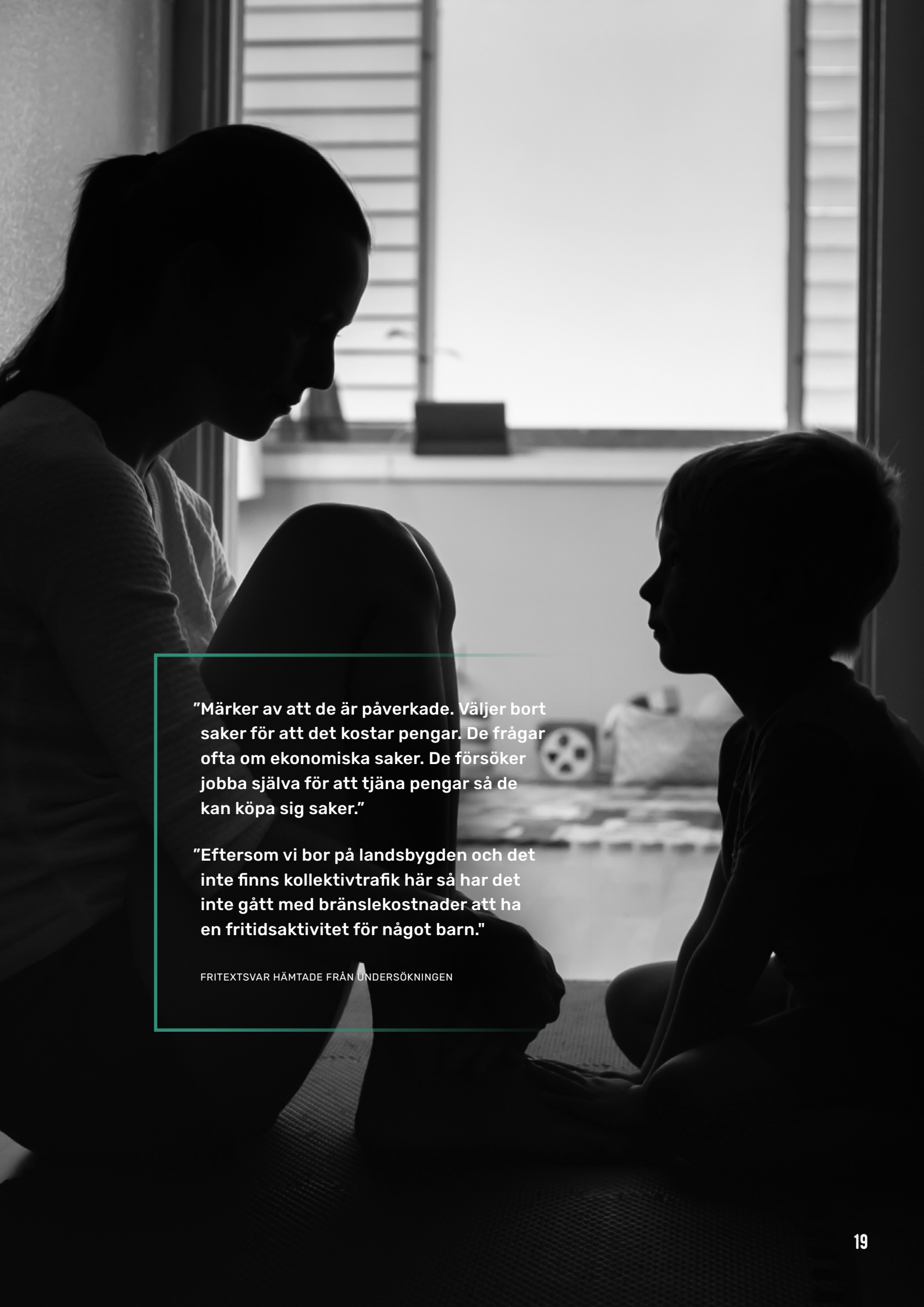
Det handlar om barns grundläggande behov som inte tillgodoses: att äta näringsrik mat, köpa nya kläder och att ha råd med fritidsaktiviteter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till skälig levnadsstandard och rätt till en meningsfull fritid.

Årets undersökning visar att barnfamiljer med lägre inkomst har fått ett allt tuffare ekonomiskt läge jämfört med vår undersökning från 2023. Andelen som har blivit betalningsskyldiga och behövt låna pengar till grundläggande utgifter har ökat för barnfamiljer med lägre inkomster. Vi ser också hos samma målgrupp ett mindre ekonomiskt utrymme. En lägre andel klarar av en ökad månadsutgift på över 1 000 kronor jämfört med 2023.

Föräldrarnas ekonomi påverkar barnens möjlighet till en meningsfull fritid. Varannan ensamstående förälder och en av tre sammanboende med lägre inkomst har haft svårigheter med att betala fritidsaktiviteter.

Särskilt utmärkande är de höga siffrorna kring matfattigdom. Bland barnfamiljer med lägre inkomster är det en stor andel som uppger att de har svårt att köpa näringsrik mat alla dagar i veckan. Anmärkningsvärt är också den höga andelen bland ensamstående som uppger att de själva/familjen haft svårt att ha råd att äta sig mätta.

Något som är ytterst viktigt att ha med sig är att även om siffrorna från vår undersökning talar sitt tydliga språk så synliggör de inte situationen för barnfamiljer med ännu lägre inkomster. Det handlar till exempel om familjer som lever med försörjningsstöd, löneutmätning, dagersättning enligt LMA (lagen om mottagande av asylsökande) eller som lever på sjukpenning. Vi kan utgå från att de familjerna har det ännu svårare.

"Märker av att de är påverkade. Väljer bort saker för att det kostar pengar. De frågar ofta om ekonomiska saker. De försöker jobba själva för att tjäna pengar så de kan köpa sig saker."

"Eftersom vi bor på landsbygden och det inte finns kollektivtrafik här så har det inte gått med bränslekostnader att ha en fritidsaktivitet för något barn."

FRITEXTSVAR HÄMTADE FRÅN UNDERSÖKNINGEN

SÄKERSTÄLLA SKÄLIG LEVNADSSTANDARD

Varje barn har enligt Barnkonventionen rätt till den levnadsstandard som krävs för att utvecklas så väl fysiskt, psykiskt som socialt. Föräldrarna har det huvudsakliga ansvaret, men om de inte lyckas fullt ut eller inte klarar det är staten ytterst ansvarig. Den ska se till att det finns stödinsatser och till exempel socialförsäkringar. Enligt Barnkonventionens artikel 4 ska staten till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att säkerställa barns rätt till en skälig levnadsstandard. Här brister Sverige idag.

FN:s barnrättskommitté granskar hur väl medlemsstaterna följer Barnkonventionen. I den senaste granskningen betonade kommittén att Sverige bör stärka det ekonomiska trygghetssystemet och vidta åtgärder för att säkerställa att alla barn i landet har rätt till en skälig levnadsstandard.

Skälig levnadsstandard inbegriper de mest grundläggande behoven som trygg bostad, näringsriktig mat, kläder och är en förutsättning för att andra rättigheter ska kunna tillgodoses, såsom rätten till utbildning, rätten till en trygg och tillräckligt stor bostad och rätten till en meningsfull fritid och rätten till god hälsa.

Med en skälig levnadsstandard behöver barn inte oroa sig för familjens ekonomi, inklusive utgifter som kostnader i skolan, för kollektivtrafik och fritidsaktiviteter.

ARTIKEL 26 OCH 27 I BARNKONVENTIONEN:

Varje barn har rätt till den levnadsstandard som är skälig för att trygga barnets utveckling. Föräldrarna har huvudsakligen ansvaret för detta, men om de inte klarar av det, måste staten se till att det finns stödprogram för att säkerställa detta. Även barnets sociala trygghet ska säkerställas med tex socialförsäkringar som ska ges till familjer beroende på vilka tillgångar de har.

ARTIKEL 4 I BARNKONVENTIONEN:

Konventionsstaterna ska till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att förverkliga barnets ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

KONKRETA INSATSER KRÄVS

För att Sverige ska uppfylla Barnkonventionens artiklar om alla barns rätt till skälig levnadsstandard och social trygghet krävs konkreta insatser som hjälper de mest sårbara barnfamiljerna i vårt samhälle.

Därför uppmanar vi politiker på nationell, regional och kommunal nivå att agera omgående.

✓ **Höj bostadsbidraget i takt med kostnadsökningarna**

Alla barn har rätt till ett tryggt boende. Bostadsbidraget är ett sätt för staten att ge barnfamiljer med låga inkomster ökade möjligheter att få en skälig bostad. Bostadsbidraget har urholkats och behöver höjas i takt med kostnadsökningarna. Säkerställ även att de barnfamiljer som i dag får försörjningsstöd eller lever med löneutmätning får en höjning motsvarande tillägget och höjningen till bostadsbidraget.

✓ **Höj barnbidraget**

Barn ska inte behöva lida brist på mat och kläder i Sverige. Barnbidraget är ett effektivt och lättadministrerat verktyg som når alla, inklusive de mest utsatta barnfamiljerna. Det bör därför höjas. Säkerställ även att de barnfamiljer som i dag får försörjningsstöd eller lever med löneutmätning får en motsvarande höjning.

✓ **Inför kostnadsfria fritidsaktiviteter och avgiftsfri kollektivtrafik**

Alla barn har rätt till en meningsfull fritid. Barn i socioekonomiskt eftersatta områden deltar i mycket lägre grad i idrott och fritidsaktiviteter. Det beror bland annat på aktivitetsavgifter och kostnader för kollektivtrafik. Inför därför kostnadsfria och subventionerade aktiviteter samt fri tillgång till kollektivtrafik för att kunna ta sig till aktiviteterna.

✓ **Erbjud skolfrukost**

Barn ska inte tvingas börja skoldagen utan mat i magen. Vi vet att detta tydligt försämrar deras studieresultat. Det bör vara obligatoriskt för alla skolor att erbjuda skolfrukost till barn och ungdomar.

I den här metodbilagan redogörs för hur huvudmålgruppen och kontrollgruppen för undersökningen har definierats. Det inkluderar en beskrivning av de fastställda gränsvärdena samt annan relevant information om de olika grupperna.

Huvudmålgruppen för undersökningen var barnfamiljer med lägre inkomster definierat som ensamstående föräldrar med en inkomst under 29 500 kronor i månaden samt sammanboende föräldrar med en hushållsinkomst under 42 000 kronor. Dessutom undersöktes en kontrollgrupp där inkomst inte beaktades. Både huvudmålgruppen och kontrollgruppen bestod av föräldrar med hemmaboende barn under 18 år. Totalt sett genomfördes 1 129 intervjuer.

Undersökningen är i huvudsak genomförd i den riksrepresentativa och slumpmässigt rekryterade Sifo-panelen. För att komplettera och bredda underlaget utfördes även intervjuer via Norstats slumpmässigt rekryterade panel. Resultatet analyseras utifrån respondenternas självrapporterade uppgifter om inkomst och hushållstyp.

1. Hur vi definierat huvudmålgruppen "barnfamiljer med lägre inkomster"

För att definiera barnfamiljer med lägre inkomster har vi i grova drag utgått ifrån mått som definierar låg ekonomisk standard enligt Statistikmyndigheten SCB:s definition. Definitionen av låg ekonomisk standard är 60 procent av medianvärdet på riksnivå sett till disponibel inkomst. Gränsvärdena varierar dock utifrån hushållets sammansättning, det vill säga om det finns barn, antal barn och hur många vuxna det finns i hushållet. Exempelvis är det svårare att bibehålla samma ekonomiska standard om man är en förälder som betalar exempelvis hyran jämfört med två föräldrar, eller har fler barn att försörja jämfört med ett barn. Gränsvärdena ökar i relation till det.

Definitionen av barnfamiljer med lägre inkomster utgår ifrån SCB:s gränsvärde för låg ekonomisk standard år 2021. För sammanboende föräldrar med två barn faller gränsvärdet på 34 086 kronor i disponibel inkomst och därmed ungefär 42 000 kronor före skatteavdrag. Ensamstående med lägre inkomster är i undersökningen definierat som 29 500 kronor före skatteavdrag vilket motsvarar ungefär 23 000 kronor i disponibel inkomst. Denna summa ligger mellan gränsvärdet för låg ekonomisk standard bland ensamstående med ett barn samt ensamstående med två barn.

Trots att det finns gränsvärden för låg ekonomisk standard publicerade för 2022 används gränsvärden för 2021, detta i första hand för att förenkla jämförelser mellan resultatet från 2023 och 2024.

2. Om huvudmålgruppen "barnfamiljer med lägre inkomster"

Resultaten för huvudmålgruppen barnfamiljer med lägre inkomster bygger på totalt 663 intervjuer. Av dessa intervjuer består 428 av sammanboende föräldrar med en hushållsinkomst under 42 000 kronor och 235 av ensamstående föräldrar med en inkomst under 29 500 kronor.

Bland de sammanboende hade 48 procent ett barn, 41 procent två barn och 11 procent hade tre barn eller fler. Hos de ensamstående hade närmare 52 procent ett barn, 38 procent två barn, och 10 procent tre barn eller fler.

Av de svarande sammanboende föräldrarna var 48 procent män och 52 procent kvinnor, bland ensamstående är fördelningen 31 procent män och 69 procent kvinnor. Att det inom gruppen ensamstående är fler kvinnor än män ligger i linje med förväntningen och speglar i stort sett populationen i helhet enligt statistik från SCB 2022.

3. Om kontrollgruppen "slumpmässigt utvalda familjer"

Totalt sett genomfördes 466 intervjuer med slumpmässigt utvalda föräldrar utan hänsyn till inkomst, av dessa var hälften (50 procent) män och hälften (50 procent) kvinnor. 53 procent hade två barn, 38 procent ett barn och 9 procent tre barn eller fler. Av de svarande var 92 procent sammanboende föräldrar samt 8 procent ensamstående föräldrar.

Av de svarande föll 8 procent av de sammanboende föräldrarna respektive 7 procent bland ensamstående under undersökningens gränsvärde för låg inkomst. Enligt statistik från SCB levde 18 procent av alla barn 0–19 år i hushåll med låg ekonomisk standard 2021.

Martin Ahlqvist
Senior analytiker, Verian

Katarina Hajdu
Senior projektledare, Verian

Hyresgästföreningen

Hyresgästföreningen är en demokratisk medlemsorganisation för dagens och morgondagens hyresgäster. Vi är partipolitiskt obundna och har över en halv miljon hushåll som medlemmar. Det gör oss till en av Sveriges största folkrörelser och den främsta företrädaren för hyresgästerna. Vårt uppdrag är allas rätt till en god bostad till rimlig kostnad. Dessutom ska alla hyresgäster garanteras ett boende med trygghet, inflytande och gemenskap.

Majblomman

Majblomman är en barnrättsorganisation, grundad 1907. Varje vår säljer barn majblommor till stöd för barn i ekonomisk utsatthet. Genom att dela ut ekonomiskt stöd, påverka beslut och finansiera forskning ger vi barn i Sverige det de har rätt till.

Rädda Barnen

Rädda Barnen finns på plats i Sverige och 117 andra länder och arbetar för alla barns självklara rätt att överleva, utvecklas och växa upp i trygghet. Här och nu för framtiden förändrar vi barns liv.

Svenska Röda Korset

Röda Korset finns över hela världen för att hjälpa utsatta människor i kriser, krig och naturkatastrofer. Vi delar ut mat, vatten och ger värme och vård. Röda Korset hjälper människor här hemma som har svårt att klara vardagen och bidrar till att minska ensamhet. Vi återförenar splittrade familjer, stöttar människor som tvingas fly och ser till att människors rättigheter i krig och fångenskap respekteras.